

NVMP – Bulletin Vredesweek 2023

De wereld is er dit jaar weer onveiliger op geworden

De nucleaire dreiging in de wereld is alleen maar toegenomen. De illegale invasie van Oekraïne door Rusland is voor Rusland reden om bij herhaling te dreigen met kernwapens. De *Doomsday Clock* is niet voor niets op 90 seconden voor middernacht gezet en de vrees bestaat dat die voorlopig niet teruggedraaid zal worden.



Bij conferenties van het Non-Proliferatie Verdrag (NPV), tegen verspreiding van kernwapens en met de vernietiging van alle kernwapens als einddoel, wordt geen enkele progressie geboekt. Bij de kernwapenstaten leeft de wens om de nucleaire status quo te handhaven. Tijdens hun speeches ging het vooral over het belang van hun nucleaire afschrikkingspolitiek.

Sinds het einde van de Koude Oorlog is het aantal kernwapens in de wereld teruggebracht van 60.000 naar 15.000. We moeten echter constateren dat de modernisering van de kernwapens en hun afleveringssysteem gewoon is doorgegaan. Voor Nederland, als een van de vijf *Nuclear sharing*-landen in Europa, geldt dat de op Vliegbasis Volkel gestationeerde B61 kernkoppen gemoderniseerd worden, of dat al zijn.

Voortgaande ontwikkelingen van mini-nukes, supersonische intercontinentale raketten en kunstmatige intelligentie maken de risico's op nucleaire ongelukken steeds groter.

Een bijkomend probleem dat vermelding behoeft is de veiligheid rond kerncentrales. De bezetting door het Russische leger van de kerncentrale bij Zaporizja heeft al geleid tot grote veiligheidsrisico's in oorlogsgebieden.

Kernwapens in Nederland?

Onlangs hebben meer dan honderd toonaangevende medische tijdschriften gelijktijdig een gezamenlijk editorial geplaatst over de toegenomen gevaren van een kernoorlog. Hierin dringen medici erop aan urgente stappen te nemen om de toenemende kans op een kernoorlog te

verminderen en te komen tot eliminatie van kernwapens. Zij onderschrijven dat ieder gebruik van kernwapens leidt tot een catastrofe voor de mensheid en onze planeet (ecocide).



NVMP-bestuursleden Willem Hubregtse (links) en Dirk Hoogenkamp waren bij het protest aan de poort van Volkel.

De NVMP schreef begin september de politieke partijen aan met de volgende adviezen:

1. Nederland maakt actieve inzet voor een kernwapenvrije wereld tot topprioriteit van het buitenlands beleid, en werpt zich op als initiator en bruggenbouwer om de druk op de kernwapenstaten te verhogen om hun ontwapenings-verplichtingen conform artikel VI van het Non-Proliferatieverdrag eindelijk na te komen;
2. Nederland start een maatschappelijk en politiek debat over kernwapens op Nederlandse bodem als ook met andere *nuclear sharing*-landen en de NAVO;
3. Nederland stuurt de B-61 kernwapens die op Volkel gestationeerd zijn terug naar de Verenigde Staten en beëindigt zo haar kernwapentaak;
4. Nederland ondertekent het VN-verdrag voor een kernwapenverbod, TPNW;
5. Nederland pleit voor gedemilitariseerde zones rond kerncentrales in oorlogstijd en een aanvalsverbod op kerncentrales.

Maar het beeld is somber. Waar het eerder ging om stappen te zetten richting kernontwapening ligt de nadruk nu op kernwapenbeheersing. De nucleaire doctrine van de NAVO is momenteel onbespreekbaar. Nu ook Rusland aan *nuclear sharing* doet door kernwapens in Belarus te stationeren, staan de Amerikaanse kernwapens die in Nederland, België, Duitsland, Italië en Turkije gestationeerd zijn niet meer ter discussie. Paradoxaal genoeg staan kernwapens daardoor ook steeds minder op de politieke agenda van de Tweede Kamer, ondanks de toegenomen nucleaire dreiging. 'We zijn blij met de atoomparaplu die we hebben en het is nodig ook', is de algemene gedachte.

Waar in de verkiezingsprogramma's uit 2021 nog vele politieke partijen opriepen om de Nederlandse kernwapentaak voor de JSF-F35 straaljagers te beëindigen en kernwapens van Nederlandse bodem te verwijderen, is dit voornemen anno 2023 vrijwel verdwenen, met uitzondering van SP en Partij voor de dieren. Het woord 'kernwapen(taak)' is zelfs geheel afwezig in de partijprogramma's van BBB, NSC en CDA, alsof het voor deze partijen een *non-issue* betreft.

Het is dus zeer de vraag of er na de verkiezingen in het regeerakkoord plaats zal zijn voor een 'actieve inzet voor een kernwapenvrije wereld'.

Clustermunitie en Verarmd uranium

Na anderhalf jaar oorlog in Oekraïne is de vrede nog niet in zicht en wordt de kloof tussen doel en middelen steeds groter. De voortgaande stroom wapens vanuit het Westen en de toezeggingen voor de levering van tanks en F-16's maken dat Oekraïne de strijd gaat voorzetten en onderhandelingen niet in beeld komen.



De levering van Britse-antitankgranaten met een mantel van verarmd uranium is voor de NVMP reden geweest om de ministers Hoekstra van Buitenlandse Zaken en Ollongren van Defensie in april een brief te sturen. Daarin heeft het bestuur onder andere gevraagd om, geheel conform de VN-resolutie hierover, onderzoek te doen naar de gezondheids- en milieueffecten van wapens met verarmd uranium en in de tussentijd de voorzorgsbenadering (niet gebruiken totdat de onschadelijkheid is aangetoond) te hanteren. Ook is door de NVMP gevraagd dat Nederland stappen zet om in breder verband te komen tot een algeheel verbod (een internationaal moratorium) op wapens met verarmd uranium binnen de NAVO.

In een gezamenlijk antwoord van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie staat: 'Vanwege de wetenschappelijke onzekerheden over de gevolgen van wapens en munitie met verarmd uranium, steunt Nederland een voorzorgsbenadering bij het gebruik van dit soort wapens.'

Dit houdt in dat Nederland dit soort wapens niet zal gebruiken. Dit houdt helaas niet in dat Nederland bondgenoten hier dwingend op kan aanspreken.

In juli en september kwamen er vervolgens berichten over levering van Amerikaanse clustermunitie en verarmd-uraniummunitie aan Oekraïne. Ook hierover schreef de NVMP de regering aan. Inzake de verarmd-uraniummunitie zijn, mede naar aanleiding van deze NVMP-brief, door Jasper van Dijk (SP) inmiddels Kamervragen gesteld aan demissionair minister van Buitenlandse Zaken Hanke Bruins Slot.



Het VN-verdrag inzake clustermunitie, dat in 2008 tot stand kwam, is ook door Nederland ondertekend en daarmee heeft ons land zich verplicht zich in te spannen om landen die het verdrag niet ondertekend hebben (zoals de VS, Rusland en Oekraïne) op te roepen af te zien van het gebruik van clustermunitie. Als bondgenoot van de VS en Oekraïne en als NAVO-lid moet Nederland zich uitspreken tegen de levering en het gebruik van clustermunitie.

Helaas heeft Nederland nog geen standpunt bepaald. Wat weegt zwaarder: internationaal recht of internationaal politiek bondgenootschap? Complicerende factor is dat de door Nederland geleverde pantserhouwitsers ook in staat zijn om clustermunitie af te vuren. Moet Nederland Oekraïne hiervoor beperkingen opleggen?

Welke wapens wel en welke wapens niet? Wie alleen maar wapens stuurt is niet serieus bezig te werken aan vrede. Het is hoog tijd dat in deze voortslepende oorlog diplomatie wordt ingezet om een uitweg te vinden.